

Boekbesprekingen

M.A.O. Lewis, P-J Lamey. *Clinical oral medicine*. 1e druk, 143 bl., geïll. Oxford: Butterworth-Heinemann, 1993. Prijs £ 24.50. ISBN 0 7236 2255 8.

'Oral Medicine' is een deel van de tandheelkunde dat in Nederland nog niet als zodanig wordt onderscheiden. Het is ook een moeilijk te definiëren gebied, hetgeen al eens bij een eerdere boekbespreking is gememo-reerd.

Na aandacht te hebben besteed aan de anamnese, het klinische onderzoek en de diverse laboratoriu-mbepalingen die vereist kunnen zijn, komen achtereenvolgens aan de orde de slijmvliesafwijkingen, mondafwijkingen bij systemische aandoeningen, pijn in het orofaciale gebied en aandoeningen van de speekselklieren. Aparte, beperkte hoofdstukken zijn gewijd aan het voorschrijven van geneesmiddelen

in de tandartspraktijk. Het boek wordt afgesloten met de bespreking van een negental urgente medische situaties.

De illustraties zijn zeer toepasselijk. Er is gebruik gemaakt van een beperkt aantal, geselecteerde literatuurverwijzingen. Het meest opvallende is de eenvoud van de tekst zonder dat van oppervlakkigheid sprake is. De aanwijzingen voor de behandeling van de diverse aandoeningen zijn zeer concreet en begrijpelijk. Dit maakt het boek bij uitstek geschikt voor de algemeen-practicus.

I. van der Waal, Amsterdam

W. Kalk, P.G.F.C.M. Battistuzzi, A.F. Käyser, red. *De overkappingsprothese op natuurlijke pijlerelementen en implantaten. Diagnostiek en behandeling*. 267 bl., geïll. Houten/Zaventem: Bohn Stafleu Van Loghum, 1994. Prijs f 224,75. ISBN 90 313 1152 9.

Professor Kalk geeft met dit boek wederom blijk zijn kennis-overdracht niet tot studenten te willen beperken. Na in 1989 het Nederlands taalgebied verrijkt te hebben met een uitgave over de volledige gebitsprothese (W. Kalk, D. Slop, red. *De volledige gebitsprothese. Uitgangspunten bij de diagnostiek en behandeling van de edentate patiënt*), is nu een boek over de overkappingsprothese verschenen. Alle auteurs zijn verbonden aan de Vakgroep Orale Functieleer van de Subfaculteit Tandheelkunde te Nijmegen, waardoor een, bewust gekozen, 'Nijmeegse visie' wordt gepresenteerd aangaande diagnostiek en behandeling van de gemutilleerde dentitie.

Het gehele traject van de diagnostiek van het restgebit tot en met de nazorg betreffende de natuurlijke pijlerelementen en de overkappingsprothese wordt tot in extensie beschreven, zonder facetten te vergeten of te ontwijken. Heel nauwgezet en gedegen wordt de indicatie voor afbouw van een gemutilleerde dentitie tot het behoud van enkele pijlerelementen beschreven. De keuze van de pijlerelementen wordt goed onderbouwd, niet alleen de lokale gezondheidstoestand van de pijler wordt beschouwd, maar daarbij wordt ook het krachtenevenwicht tussen onder- en bovenkaak betrokken. De hierbij gepresenteerde selectie volgens een schema is, ook internatio-

naal gezien, vooruitstrevend en getuigt van een grote ervaring met deze materie. Een ander opvallend onderdeel betreft de verankering van overkappingsprothesen. Niet alleen de voor-en nadelen van verschillende verankeringsystemen worden opgesomd, maar ook de technische toepassing van al die systemen wordt duidelijk door talrijke illustraties ondersteund.

De titel van het boek pretendeert dat het onderwerp niet alleen natuurlijke pijlerelementen betreft, maar ook implanta-ten. De overkappingsprothese op implantaten komt er echter wat bekaaid van af. De diagnostiek, uitvoering en nazorg met betrekking tot de implantologie is niet geïntegreerd in het gehele boek, zoals wel het geval is met de natuurlijke pijlerelementen. Er is sprake van een globale uiteenzetting in één hoofdstuk. De overkappingsprothese op implantaten in de bovenkaak, qua ontwerp nog steeds controversieel, komt nauwelijks aan de orde.

In zijn totaliteit is het een uitstekend boek voor zowel studenten als algemeen-practicus; een waardevolle aanvulling voor de boekenkast. Direct naar de winkel!

H.J.A. Meijer, Groningen

L.H. Meskin, T.G. Berry, G.F. Currier, et al. *Year book of dentistry 1994*. 629 bl. Chicago: Mosby Year-Book Inc., 1994. Prijs £ 42.00. ISBN 0 8151 5877 7. ISSN 0084 3717.

De *Year book of Dentistry 1994* bestaat uit zo'n 300 abstracts van artikelen, verschenen in bekende tandheelkundige tijdschriften. Bij de selectie van deze artikelen is primair gekeken naar de relevantie voor de algemene praktijk. De abstracts worden duidelijk herkenbaar naar onderwerp gerangschikt, waarbij nagenoeg alle deelgebieden van de tandheelkunde aan de orde komen. Zij zijn alle op dezelfde wijze ingedeeld in de hoofdstukjes *inleiding, materiaal en methoden, resultaten en conclusies*. Afbeeldingen en tabellen uit de oorspronkelijke tekst verhelderen de abstracts.

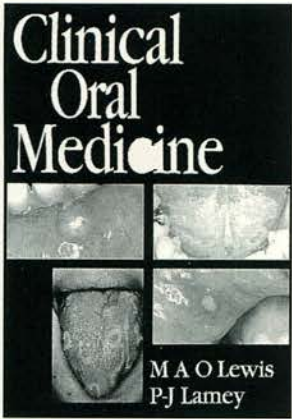
Uniek en uiterst waardevol is het commentaar dat aan het einde van ieder artikel door een deskundige buitenstaander wordt gegeven. Het helpt de lezer bij het beoordelen van de waarde van het gepresenteerde. Vaak ook worden relaties gelegd met andere artikelen uit de reeks, waardoor men meer houvast heeft bij de interpretatie.

Door de grote diversiteit van onderwerpen die in het boek aan de orde komen, heeft het weinig zin op details in te gaan. Mijn algemene indruk van de selectie van de artikelen, de kwaliteit van de samenvattingen en de commentaren is uiterst positief. Het geheel maakt een verzorgde indruk. Voor de tandarts die het vakgebied kritisch wil volgen en belangstelling heeft voor wetenschappelijk onderzoek is het boek ten eerste aan te bevelen.

M.A.J. van Waas, Nijmegen

D. Korson. *Aesthetic design for ceramic restorations*. 159 bl., 292 afb. Londen: Quintessence Publ. Co. Inc., 1994. Prijs DM 148,00. ISBN 1 85097 034 3.

David Korson is tandtechnicus en eigenaar van een laboratorium in Londen. Van zijn hand verscheen reeds eerder bij dezelfde uitgever het boek *Natural Ceramics*. In *Aesthetic Design for Ceramic Restorations* gaat Korson in op de esthetiek

bij het vervaardigen van porseleinen restauraties in het front. Doel van dit boek is de samenwerking tussen technicus en tandarts te optimaliseren en praktische adviezen te geven hoe dit te bereiken.

Het eerste hoofdstuk gaat in op de vele kenmerken van natuurlijke elementen. Met behulp van fraaie afbeeldingen in kleur en beslepen coupes van zowel de jonge als oudere dentitie, worden kleuropbouw en andere anatomische kenmerken duidelijk belicht.

Hoofdstuk twee behandelt de communicatie tussen tandarts en tandtechnicus en verschaft richtlijnen voor deze samenwerking die van zo'n grote invloed is op het eindresultaat.

Vervolgens is er een aantal hoofdstukken over het prepareren en afdrukken van elementen en het vervaardigen van occlusale registraties. Deze hoofdstukken zijn informatief, maar bevatten verder geen nieuwe ideeën.

Daarna volgt een interessant hoofdstuk waarin de mogelijkheden van proefmodelleren in tandkleurige was en het beoordelen van de vormgeving in was in de mond wordt besproken. Kleur bepalen en suggesties voor het vastleggen van de gegevens, zodat de tandtechnicus de beste resultaten kan bereiken, komen vervolgens aan de orde.

In het laatste hoofdstuk worden de meer geavanceerde technieken voor het vervaardigen van porseleinen restauraties, zoals de geheel porseleinen schouder, besproken.

De tekst is duidelijk geschreven en de kwaliteit van de vele afbeeldingen in kleur is uitstekend. Optimale esthetische resultaten met geheel porseleinen en goud/porselein restauraties worden pas mogelijk wanneer tandarts en tandtechnicus, met begrip voor en kennis van elkaars mogelijkheden, volgens een vast protocol samenwerken. David Korson's boek is dan ook vooral nuttig voor tandtechnici en tandartsen die door middel van een zo goed en plezierig mogelijke samenwerking de best mogelijke esthetische resultaten willen bereiken.

J.H.N. Pameijer, Hoofddorp

G.C. Coleman, J.F. Nelson. *Principles of oral diagnosis*. 509 pag. St. Louis: Mosby Year Book, 1993. Prijs £ 25.-. ISBN 0 8016 1005 2.

Principles of oral diagnosis bestaat uit drie delen. Deel 1 is geheel gewijd aan het verzamelen van diagnostische informatie. Veel aandacht wordt besteed aan het afnemen van de anamnese. Het intra- en extraoraal onderzoek komt eveneens uitvoerig en zeer systematisch aan de orde. Deel 2 bespreekt de patiëntenevaluatie en het opstellen van het tandheelkundige behandelingsplan. In deel 3, dat ingaat op de differentiële diagnostiek, worden talrijke klinische en röntgenologische afwijkingen besproken.

Didactisch gezien is het een goed boek. Waar mogelijk is van beslisbomen gebruik gemaakt, hetgeen vooral voor de student een goede steun zal zijn bij de voorbereiding van zijn examens. Voor de tandarts algemeen-practicus lijkt het boek minder aantrekkelijk.

I. van der Waal, Amsterdam

M. van Raamsdonk. *Effect of antibodies on adhesion and colonization of Streptococcus sobrinus*. 116 bl., geïll. Amsterdam: Vrije Universiteit, 1994. Academisch proefschrift.

Bij het ontstaan van cariës spelen onder andere mutans streptokokken een rol. Van de groep mutans streptokokken komen vooral *Streptococcus mutans* en in mindere mate *Streptococcus*

sobrinus bij de mens voor. Uitgaande van de gedachte dat cariës een infectieziekte zou zijn, is er onderzoek gedaan naar de mogelijkheid van immunisatie. Zo is gebleken dat actieve immunisatie waarbij (delen van) *S. mutans* of *S. sobrinus* worden ingespoten, effect kan hebben op de vestiging van mutans streptokokken. Maar tevens werd aangetoond dat de na vaccinatie gevormde antistoffen reageerden met het weefsel van de gastheer, vooral met het hartspierweefsel.

Monique van Raamsdonk heeft, onder meer om die reden, haar onderzoek gericht op passieve immunisatie. Zij gebruikte antistoffen gericht tegen mutans streptokokken, die in het laboratorium werden opgewekt en vervolgens aan de gastheer werden aangeboden om zowel de vestiging van mutans streptokokken als de hoeveelheid cariës te verminderen. Zij koos enerzijds voor een monoklonale antistof die werd geproduceerd door zogenaamde hybridoma cellen in weefselkweek, specifiek gericht tegen het Antigeen B van *S. sobrinus*, en anderzijds voor een polykloonaal antiserum (PAS) dat met gewassen *S. sobrinus*-cellen was opgewekt in konijnen. Gekozen werd voor *S. sobrinus*, omdat deze meer zuur en cariës kan produceren. In een rattenexperiment werd gekeken naar de vestiging en cariësactiviteit van *S. sobrinus*. De ratten werden passief geïmmuniseerd met OMVU10 door het monokloonaal op de molaren aan te brengen, zowel voor als na het beënden van de ratten met *S. sobrinus*. Als controles dienden het aanbrengen van een monokloonaal tegen *E. coli*, het kweekmedium of fysiologisch zout. Gevonden werd dat *S. sobrinus* zich in alle ratten vestigde en dat het relatieve aantal *S. sobrinus* in de ratten die behandeld waren met OMVU10, in twee van de drie experimenten significant lager was dan in de andere ratten. Er werd geen verschil in cariës gevonden tussen de verschillende behandelingsgroepen. In de tabellen valt op dat het verschil in bacterie-aantal bijzonder gering is en dat *S. sobrinus* nog altijd meer dan 20% van de tandplaque vormde.

Omdat weinig bekend is over de manier waarop antistoffen de hechting en kolonisatie van orale bacteriën beïnvloeden, werd in een aantal hoofdstukken van het proefschrift getracht met behulp van verschillende technieken een antwoord te vinden op deze vragen. De oppervlaktelading en hydrofobiciteit (afkeer van water) zijn eigenschappen van orale bacteriën die een rol spelen bij de hechting aan tandglazuur. Antistoffen hechten aan bacteriën en veranderen op die wijze de oppervlakte-eigenschappen. *S. sobrinus* bleek na behandeling met PAS bij een lage pH een positieve in plaats van een negatieve lading te bezitten en meer hydrofoob te zijn geworden. Het monokloonaal OMVU10 had geen of minder invloed op deze oppervlakte-eigenschappen. Uit elektronenmicroscopisch onderzoek bleek dat de hoeveelheid herkenningpunten op de bacterie voor PAS vele malen hoger was dan voor OMVU10. In een flow-systeem werd de hechting van *S. sobrinus* aan glas bestudeerd. *S. sobrinus* met PAS of OMVU10 bleek aanvallend sneller te hechten, maar na vier uur was het aantal gehechte bacteriën veel lager dan na incubatie met de controleantistoffen. Bovendien werd in het flow-systeem samenklontering onder invloed van PAS en OMVU10 waargenomen. Deze effecten kunnen niet alleen van invloed zijn op de hechting van *S. sobrinus* op glas of glazuur, maar ook aan gastheercellen die deel uitmaken van het gastheerafweersysteem. Het effect van PAS en OMVU10 op de herkenning en afdoding door polymorfe nucleaire leukocyten werd vervolgens met chemoluminescentie bepaald. Gevonden werd dat het polykloonaal serum in tegenstelling tot OMVU10 de afdoding van *S. sobrinus* bevorderde. Ten slotte werd gekeken naar de groei van *S. sobrinus* op hydroxy-apatiet schijfjes. Met behulp van confocale lasermicroscopie kon worden vastgesteld dat in aanwezigheid van beide antistoffen minder compacte kolonies werden gevormd, maar dat het aantal bacteriën niet lager was.

Geconcludeerd werd dat door de minder compacte groei *S. sobrinus* na passieve immunisatie gemakkelijker door poetsen en slikken uit de mond zou kunnen worden verwijderd.

In de laatste zin van de conclusie van het proefschrift wordt gesteld dat 'de antistoffen niet in staat zijn de kolonisatie van *S. sobrinus* tot nul te reduceren en dat dit waarschijnlijk ook niet nodig is, zolang het aantal bacteriën maar gereduceerd wordt tot een niveau dat niet geassocieerd is met een cariësrisico'. Waarmee, impliciet, de mutans streptokokken, inclusief *S. sobrinus*, worden ingedeeld bij de bewoners van de tandplaque die onder bepaalde condities (hoog suikergebruik, weinig fluoride en veel plaque) aanleiding geven tot cariës. Het is bekend dat bestrijding van mutans streptokokken met chloorhexidinevernis of -gel tot mutans- en cariësreductie leidt. Het is niet te verwachten dat het door Van Raamsdonk degelijk onderzochte effect van specifieke antistoffen tot een betere anti-mutansstrategie zal leiden.

F.H.M. Mikx, Nijmegen

A.H. Geering, M. Kundert, C.C. Kelsey. *Color atlas of dental medicine. Complete denture and overdenture prosthetics.* 262 bl., 1023 afb. Stuttgart: Georg Thieme Verlag, 1993. Prijs DM 398,00. ISBN 3 13 781601 7.

Complete denture and overdenture prosthetics is de vertaalde en bewerkte versie van *Total- und Hybridprothetik* van Alfred H. Geering. De term atlas doet het boek tekort. De uitvoerige tekst en de bijschriften bij de 1023 prachtig verzorgde illustraties maken het zeker niet in eerste instantie een plaatjesboek. Het boek bevat een duidelijke indeling: in 127 pagina's wordt de volledige prothese behandeld, 70 pagina's gaan over de overkappingsprothese op natuurlijke elementen en 34 pagina's worden aan nazorg besteed.

Het deel over de volledige prothese is zeer compleet. Stap voor stap wordt de lezer meegenomen: anamnese, extra- en intra-oraal onderzoek, voorlopige en definitieve afdrukken, relatiebepaling, passen in was en plaatsing van de prothese.

Bij ieder onderdeel worden de meest gebruikte methoden behandeld en de voor- en nadelen ervan vermeld. Voorbeelden hiervan zijn: de mucostatische en de mucodynamische afdrukmethode, de condylator volgens Gerber en de Hanau H2-PR articulator (vergelijkbaar met de dentatus), alsmede verschillende oclusieconcepten. Niet alleen wordt het klinische deel rijk van illustraties voorzien, maar ook laboratoriumverrichtingen worden uitgebreid beschreven en afgebeeld.

Het deel over de overkappingsprothese op natuurlijke elementen begint met een uiteenzetting over de voor- en nadelen van deze prothetische constructie. De indicatie voor en planning van een tijdelijke overkappingsprothese (op weg naar een volledige prothese), een voorlopige overkappingsprothese (met als doel een evaluatieperiode in te lassen) en een definitieve overkappingsprothese (op elementen met een goede prognose) worden besproken. Verschillende mogelijkheden worden getoond om de resterende wortels alleen als steun of ook als retentie te gebruiken. Het toepassen van solitaire precisieverankeringen en van staaf-hulsconstructies wordt aan de hand van afbeeldingen van indicatie tot afwerking toegelicht. Ook in dit deel worden alle stadia van anamnese, onderzoek,

afdrukken, relatiebepaling, passen en plaatsen doorlopen, hetgeen het overzicht ten goede komt.

De nazorg behandelt kort de mogelijke problemen die zich op langere termijn kunnen voordoen. Tissue-conditioning, remounting, rebasement en herbehandeling van de overkapte elementen komen voldoende aan de orde.

Waarom er ook nog 122 bladzijden worden besteed aan preprothetische chirurgie, waarin zowel getracht wordt de vestibulumplastiek, de absolute verhoging, osteotomieën, als de orale implantologie toe te lichten, is volstrekt onduidelijk. Een dergelijk summierere behandeling van de preprothetische chirurgie en de bijbehorende prothetiek is in sterk contrast met de volledigheid van de rest van het boek.

Samenvattend: een prachtig geïllustreerd boek, waarin alle praktische facetten van de volledige prothese en de overkappingsprothese op natuurlijke elementen worden behandeld. Een absolute aanrader voor niet alleen de algemeen-practicus, maar zeker ook voor de tandtechnicus.

H.J.A. Meijer, Groningen

K.K. Ang, J.H.A.M. Kaanders, L.J. Peters. *Radiotherapy for head and neck cancers. Indications and techniques.* 141 bl., geïll. Philadelphia: Lea & Febiger, 1994. Prijs £ 59.50. ISBN 0 8121 1678 X.

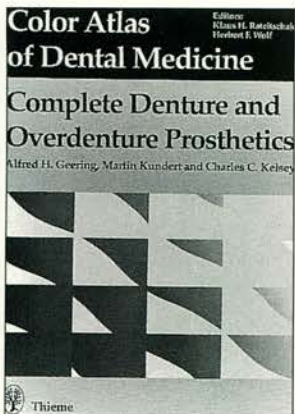
Dit boek is geschreven als een handboek, waarvoor de vijftig jaar lange ervaring van de afdeling Radiotherapie van het M.D. Anderson Cancer Center in Houston, Texas, en daarmee de filosofie van Dr. G.H. Fletcher als basis heeft gediend.

In de inleiding geven de auteurs aan dat hoofd-halstumoren relatief zeldzame aandoeningen zijn. In de Verenigde Staten bedraagt het aantal nieuwe gevallen per jaar ongeveer 22.000, voor de Nederlandse situatie is dat ongeveer 2000. De belangrijkste modaliteiten voor een in opzet curatieve behandeling zijn radiotherapie en chirurgie. Radiotherapie is als monotherapie geschikt voor de behandeling van kleine gezwellen. Voor grote gezwellen is een combinatie van chirurgie en radiotherapie noodzakelijk.

In het algemene deel van het boek worden begrippen en technieken van de radiotherapie, zoals externe radiotherapie, brachytherapie, behandelingsplanning en dosimetrie, toegelicht. Hierin wordt ook aandacht besteed aan de tandheelkundige voorbereiding van patiënten, de voedingstoestand en het bestrijden van bijwerkingen van de radiotherapie.

In het tweede deel wordt per tumorlokalisatie de behandelingsstrategie en de technieken van de radiotherapie als monotherapie en als combinatiebehandeling besproken. De onderbouwing van deze strategieën vindt plaats aan de hand van de gegevens van een indrukwekkend aantal in het M.D. Anderson Cancer Center behandelde patiënten. Naast de lokaties van planocellulaire carcinomen uitgaande van de slijmvliezen van bovenste adem- en voedingsweg, komen maligniteiten van de speekselklieren, de schildklier en de huid aan de orde. Aan de bestraling van de hals en het probleem van de cervicale metastase van de onbekende primaire tumor wordt een apart hoofdstuk gewijd.

De auteurs zijn erin geslaagd een overzichtelijk en toegankelijk handboek te schrijven. De schema's en zwart-witfoto's zijn zeer informatief. Het boek is geschikt als handboek voor specialisten die werkzaam zijn in multidisciplinaire werkgroepen voor hoofd-halsoncologie. Ook niet-radiotherapeutische specialisten geeft het een goed inzicht in de mogelijkheden en de technieken van de radiotherapie, zodat ze hun eigen inbreng in de behandeling er beter op kunnen afstemmen. Dit geldt voor chirurgische disciplines, maar ook voor de in de

hoofd-halsoncologie gespecialiseerde maxillofaciale prothetist. Verder mag niet onvermeld blijven dat er bij de totstandkoming van dit boek sprake is geweest van een bi-nationale samenwerking, aangezien één van de auteurs, dr. J.H.A.M. Kaanders, werkzaam is als radiotherapeut in het Academisch Ziekenhuis Nijmegen.

J.L.N. Roodenburg, Groningen

P.H. van Spronsen. *Masticatory muscles in normal and long-face humans.* 122 pag. Amsterdam: Vrije Universiteit te Amsterdam, 1993. Academisch proefschrift.

Het in dit proefschrift beschreven onderzoek is uitgevoerd om de volgende vragen te beantwoorden: 1. In welke mate variëren de grootte en de oriëntatie van de kauwspieren bij personen met een normale gezichtsmorfologie? en 2. Hangt deze variatie samen met de grootte en vorm van het craniofaciale skelet? Door middel van MRI (= Magnetic Resonance Imaging) werden de dwarsdoorsneden van de kauwspieren van individuen met een normale morfologie en individuen met een long-face morfologie vergeleken. Verder werd voor beide groepen de oriëntatie en de positie van de kauwspieren ten opzichte van het kaakgewricht onderzocht. De kauwspieren van de long-face-groep bleken tot 30% kleiner te zijn dan die van normale individuen. Met behulp van een biomechanisch model werd aangetoond dat deze verschillen in grootte slechts ten dele de gevonden verschillen in maximale bijkracht kunnen verklaren. De oriëntatie van de spieren was voor beide groepen vrijwel hetzelfde. Het lijkt dan ook waarschijnlijk dat de kauwspieren van long-face individuen minder intrinsieke kracht kunnen leveren. Wat blijft is de vraag van de kip en het ei: is de gereduceerde grootte van de kauwspieren oorzaak of gevolg van het verticale groeipatroon? De auteur komt op grond van biomechanische overwegingen tot de conclusie dat de gereduceerde grootte van de kauwspieren waarschijnlijk het gevolg is van een sterke verticale craniofaciale ontwikkeling.

Van Spronsen heeft met dit proefschrift een uitstekend stuk werk afgeleverd. Een aanrader voor ieder die is geïnteresseerd in theorievorming omtrent de groei van het craniofaciale complex.

A.M. Kuijpers-Jagtman, Nijmegen

T.M. Graber, R.L. Vanarsdall Jr. *Orthodontics. Current principles and techniques.* 2e druk. 964 bl., 2744 afb. St. Louis: Mosby Year Book Inc., 1994. Prijs \$ 150.00. ISBN 0 8016 6590 6.

Dit lijvige boek van bijna 1000 bladzijden is in feite gebaseerd op het bekende handboek van Graber, waarvan de eerste editie in 1969 verscheen. In vergelijking tot de vorige druk is het boek zeer grondig gewijzigd. Nieuwe hoofdstukken werden toegevoegd, geschreven door experts op het betreffende terrein, over botfysiologie en botmetabolisme, computers in de orthodontische diagnostiek en behandelingsplanning en over de Tweed-Merrifield edgewise therapie. Verder werden de overige dertien hoofdstukken nagenoeg alle gewijzigd, waarmee de meeste up-to-date informatie in deze hoofdstukken verwerkt is.

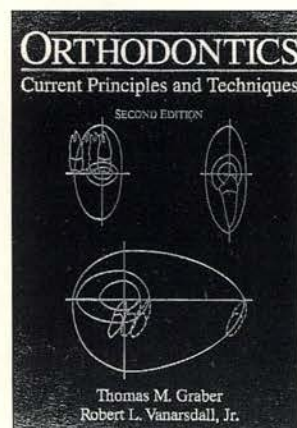
Het boek valt in twee delen uiteen. Deel 1 houdt zich bezig met diagnostiek en behandelingsplanning. In deel 2 worden orthodontische technieken en behandelingsconcepten besproken. De onderwerpen die in deel 1 in zes hoofdstukken (380 pagin-

na's) aan de orde komen, zijn: diagnostiek en behandelingsplanning; weefselreacties; botfysiologie en botmetabolisme; biomechanische principes en materialen; computertoepassingen in de orthodontie en interceptieve orthodontie. Naar mijn mening is het hoofdstuk van een kleine 100 bladzijden over weefselreacties – de biologische basis van de orthodontie – geschreven door Reitan en Rygh, het beste en meest up-to-date overzicht dat tot op heden over dit onderwerp verschenen is. Opmerkelijk voor een orthodontisch tekstboek is dat algemene lichaamsgroei niet en gelaatsgroei maar beperkt besproken worden.

Deel 2 omvat tien hoofdstukken (570 pagina's) waarin de volgende onderwerpen besproken worden: functionele apparatuur; gecombineerde headgear-activator therapie; behandeling in de wisselidentitie; bonding; Tweed-Merrifield edgewise; straight wire appliance; parodontale status voor, tijdens en na orthodontische behandeling; orthodontie voor volwassenen; gecombineerde orthodontisch-chirurgische behandeling; en retentie en relapse. Wat in deze serie onderwerpen heel duidelijk ontbreekt, is een hoofdstuk over de behandeling met uitneembare apparatuur, terwijl men zich kan afvragen waarom een zo specifieke behandelingsfilosofie als de Tweed-Merrifield edgewise therapie in een algemeen tekstboek wordt opgenomen.

Het boek is overzichtelijk ingedeeld en prettig geschreven. Het bevat een uitgebreide trefwoordenindex. Tekst en figuren zijn in tweekleurendruk. Helaas is de kwaliteit van de zwart-witfoto's maar matig. Het boek biedt een schat aan informatie voor geïnteresseerde algemeen-practici, voor specialisten in opleiding alsook voor orthodontisten. Ondanks de hierboven aangegeven beperkingen is de nieuwste editie van het tekstboek van Graber dan ook beslist het aanschaffen waard. Gezien het feit dat het boek geheel herzien is, geldt dit zeker ook voor diegenen die reeds de oudere druk bezitten.

A.M. Kuijpers-Jagtman, Nijmegen

Recensie-exemplaren

Het merendeel van de hier aangekondigde uitgaven zal nog nader in een van de volgende afleveringen worden besproken.

1. A.A.F. Jochems, F.W.M.G. Joosten. *Afkortingenboek gezondheidszorg.* 145 bl. Houten/Zaventem: Bohn Stafleu Van Loghum, 1995. Prijs f 39,00. ISBN 90 313 1811 6.
2. W.A.M. van der Kwast, C.E.L. Carels, A.W. Carlée, red. *Het tandheelkundig jaar 1995.* 238 bl., geïll. Houten/Zaventem: Bohn Stafleu Van Loghum, 1995. Prijs f 116,75. ISBN 90 313 1832 9.
3. World Health Organization. *World health forum. An international journal of health development.* Volume 16, nummer 1, 1995. 114 bl. Geneva: World Health Organization, 1995. Prijs Sw.fr. 20,00.
4. World Health Organization. *Fluorides and oral health. Report of a WHO expert committee on oral health status and fluoride use.* WHO Technical Report Series 846. 37 bl. Geneva: World Health Organization, 1994. Prijs Sw.fr. 8,00. ISBN 92 4 120846 5.